

© Хлівнюк Т. П.

26. Радикальний клуб // Народ. - 1919. - 6 квітня.
27. Робітничі збори // Республіканець. - 1920. - 20 березня.
28. Рукописні замітки члена Української Національної Ради о.Олексія Стефановича про події у Львові 1-22 листопада 1918 р. // ЗУНР. 1918-1923. Докум і матер. - Т.1. - С. 250-286.
29. Статут Української Національної Ради, прийнятий у Львові 18 жовтня 1918 року // Там само. - С. 179-180.
30. Стахів М. Українські політичні партії у соціологічному висвітленні / М.Стахів. - Нью-Йорк — Детройт, 1954. - 104 с.
31. Товариші! // Громадський голос. - Коломия, 1919. - 15 лютого.
32. Ухвала Української Національної Ради з дня 3 січня 1919 р. про Злуку Західньо-Української Народної Республіки з Українською Народньою Республікою // Вісник державних законів і розпорядків Західної Области Української Народної Республіки. - Вип. 1. - 31 січня. - 1919. - С. 1.
33. Чубатий М. Державний лад на Західній Области Української Народної Республіки / Микола Чубатий. - Львів, 1921. - 52 с.
34. Шведа Ю. Теорія політичних партій та партійних систем / Ю.Шведа: Навч. посіб. - Львів: Тріада плюс, 2004. - 528 с.
35. Шляхтун П.П. Політологія: теорія та історія політичної науки. Підруч. для студ. вищ. навч. закл. / П.П.Шляхтун. - К.: Либідь, 2002. - 574 с.

Хлівнюк Т. П. – кандидат політичних наук, доцент кафедри соціальних теорій Інституту інноваційної та післядипломної освіти ОНУ імені І. І. Мечникова

УДК: 321.8

МАС-МЕДІА ЯК РЕАЛЬНИЙ І ДІЄВИЙ ПОСЕРЕДНИК МІЖ ВЛАДОЮ ТА НАРОДОМ

У статті розглядається мас-медіа як посередники між владою та народом, як основне джерело забезпечення реалізації прав та свобод людини на отримання інформації про внутрішню, зовнішню політику держави, роботу органів влади, подій в Україні та світі.

Ключові слова: *мас-медіа, громадянське суспільство, політичний процес, права людини, інформаційне суспільство, легітимація влади, політична взаємодія.*

МАС-МЕДИА КАК РЕАЛЬНЫЙ ДЕЙСТВУЮЩИЙ ПОСРЕДНИК МЕЖДУ ВЛАСТЬЮ И НАРОДОМ

В статье рассматривается масс-медиа как посредники между властью и народом, как основной источник обеспечения реализации прав и свобод человека на получение информации о внутренней, внешней политике государства, работе органов власти, событий в Украине и мире.

Ключевые слова: *масс-медиа, гражданское общество, политический процесс, права человека, информационное общество, легитимация власти, политическое взаимодействие.*

THE MASS-MEDIA AS REAL ACTIVE MEDIATORS BETWEEN POWER AND PEOPLE

In the article the mass-media as mediators between power and people, as a basic source of providing of rights and freedoms of man on the receipt of information about the domestic, external policy of the state, work of organs of power, events in Ukraine and world are examined.

Keywords: *mass-media, civil society, political process, human rights, informative society, legitimation of power, political co-operation.*

Сьогодні у жодній країні мас-медіа є одним з головних компонентів ведення політичної боротьби, основним механізмом розвитку сучасного політичного процесу, інструментом легітимації влади.

Сучасна система мас-медіа є невід'ємною складовою політичного процесу, виконуючи функції

обміну інформацією між акторами політичної взаємодії, політичними інститутами та організаціями громадянського суспільства. Для трансформації соціальних, політичних та економічних відносин у суспільствах, що знаходяться у процесі переходу до демократії та характеризуються відсутністю стабільності, вкрай важливим фактором виступає діяльність мас-медіа. В умовах нерозвинених інститутів громадянського суспільства, неефективного урядування, неусталених правил політичної взаємодії саме мас-медіа стають основою політичної комунікації, ініціювання політичного діалогу між державною владою та громадянами.

Метою даної статті є визначення значення мас-медіа у сучасних країнах як дієвого посередника між владою і пересічним громадянином.

Актуальність звернення до аналізу процесу комунікативної взаємодії, визначення у ньому ролі мас медіа (як традиційних – преси, радіо й телебачення, так і більш сучасних – Інтернет та інтерактивних мереж) в сучасних умовах обумовлена розумінням політичної комунікації як «передумови політичної дії, що розширює в суспільстві зони свободи, вільних дискусій і публічного діалогу владних інституцій, представників громадськості та спрямована на демократизацію політичної взаємодії» [1, с. 18].

Цією проблемою займається ряд відомих вчених, так зарубіжних, так і вітчизняних. Вплив мас-медіа на політичну, соціальну та культурну реальність розробляли такі дослідники, як Т. Адорно, Р. Барт, З. Бауман, Д. Белл, Дж. Бенігер, П. Бурдье, Ю. Габермас, Б. Гунтер, Ж. Дельоз, Ж. Дерріда, Дж. Кері, Дж. Ллал, Г. Ласвелл, М.Маклюен, Т. Петерсон, Ф.Сіберт, О. Тоффлер та ін.

Серед українських дослідників варто зазначити роботи таких авторів, як В. Бебик, В. Горбатенко, О. Гриценко, О. Задоянчук, В. Здоровега, О. Зернецька, В. Іванов, Ф. Кирилюк, Л. Климанська, Н. Костенко, Е. Мамонтова, А. Москаленко, В. Різун, І. Слісаренко, В. Шкляр, Д. Яковлев та ін.

Роль мас-медіа у впливі на політичний процес пов'язана не стільки з їх умінням умовляти та переконувати, скільки з їх здатністю залучати громадську увагу і формувати критерії, що лежать в основі оцінки та прийняття рішення. На жаль, на відміну від американських мас-медіа, для яких явна політична заангажованість залишилась у минулому, українські мас-медіа продовжують презентувати себе не як нейтральних постачальників інформації, а як активних учасників політичної боротьби. У той час, як перспектива інтеграції України у світовий інформаційний простір, міжнародний ринок інформаційних товарів і послуг вимагають також активної національно-правової імплементації міжнародно-правових стандартів в інформаційній галузі у відповідне внутрішнє законодавство.

Так, згідно статті 19 Загальної декларації прав людини, прийнятої 10.12.1948 р. Генеральною Асамблеєю ООН, кожному громадянину надається право шукати, отримувати, розповсюджувати інформацію та діяти будь-якими засобами і незалежно від кордонів. Європейський вибір України потребує від неї приведення законодавства до норм і принципів Європейського співтовариства. Враховуючи наведене, Україна, як суб'єкт міжнародного права, має дотримуватися його певних принципів і норм.

На початок XXI століття Радою Європи, членом якої є Україна, прийнято більше ста нормативно-правових документів, рекомендації тощо, спрямованих на врегулювання суспільних відносин в інформаційній сфері [2, с. 3].

Сучасне суспільство можна відзначити злетом людського розуму, всеохоплюючою ідеєю прогресу, стрімким зростанням ролі інформації. Оскільки позитивні соціально-економічні і політичні зміни можливі лише за умови скоординованих і цілеспрямованих зусиль усього суспільства, сучасне складне становище українських ЗМІ не може слугувати виправданням невиконання ними своєї ключової функції – забезпечення якісного інформування. Брак інтересу українців до процесів європейської інтеграції не в останню чергу пов'язаний з браком інформації, яка допомогла б їм усвідомити, що інтеграція – це не тільки і навіть не стільки зовнішня політика, а реальність, яка стосується кожного.

Засоби масової інформації могли б і мали б виступити своєрідним посередником у справі зменшення розриву між показним підкресленням відданості курсу «в Європу» з боку численних політиків та переважної більшості офіційних осіб і значною мірою байдужим або скептичним ставленням до даної теми з боку населення, яке занадто повільно трансформується у громадянське суспільство. Проблеми, які необхідно вирішити для якнайповнішого забезпечення суспільства об'єктивною інформацією про інтеграційні процеси у Європі (і не тільки про них), можна умовно поділити на дві групи: ті, вирішення яких залежить від самих ЗМІ, і ті, вирішення яких доведеться забезпечити державі.

До перших можна віднести необхідність усвідомлення засобами масової інформації своєї ролі як «сторожового пса» демократії; обов'язок ЗМІ спонукати органи влади до більшої відкритості, ретельно слідкувати за виконанням владою взятих на себе зобов'язань щодо європейської інтеграції, і повідомляти громадськість про успіхи чи не успіхи влади на цьому шляху [3].

В Україні мас-медіа стали реальним і дієвим посередником між владою та народом, опанували функцію громадського контролю за діяльністю органів державної влади. Вони є одним із основних джерел забезпечення реалізації прав та свобод людини на отримання інформації про внутрішню, зовнішню політику держави, роботу органів влади, подій в Україні та світі. Але на даний момент в Україні спостерігається негативна тенденція, дуже багато ЗМІ змінюють власників, тобто йде великий перерозподіл знову на медіа-ринку, і від цього страждають журналісти, бо вони потрапляють в інші умови, з одного боку, а з іншого боку, – є політичний тиск на ЗМІ, і він в останні часи посилюється.

У той же час конституційно закріплена свобода слова, скасування цензури дають можливість журналістам всебічно висвітлювати важливі події та явища. Однак свобода слова у засобах масової інформації не означає всюдозволеність та безвідповідальність. Надто вільна поведінка зі словом може мати негативні соціальні наслідки, деформувати політичну, соціальну, економічну, культурну орієнтацію як суспільства, так і окремого громадянина.

Специфіка призначення і особливостей діяльності засобів масової інформації може мати наслідком маніпулювання масовою свідомістю. Слід зауважити також явище ймовірної девіантності журналістської моралі: факт конструювання засобами масової інформації реальності шляхом контролю над порядком висвітлення подій («гейткіперство»).

Отже, свобода не означає відсутності будь-яких обмежень; вони були й будуть, і з ними доводиться рахуватися ЗМІ. Такими обмеженнями можна назвати державна таємниця; заклик до повалення чинної влади, що суперечить Конституції, бо зміна влади можлива, але лише легітимним шляхом; пропаганда насилля, пияцтва, паління, що засуджується офіційною і громадською думкою; втручання в інтимне життя. Неприпустимі безпідставні образи особи, бездоказові характеристики – ярлики, порнографія. На жаль, чітких законів щодо цього в Україні немає. У США – є. Там діє закон «Про захист прайвезі» (інтимної сфери життя). За американськими законами використання лайливих слів у пресі карається штрафом або ув'язненням. Є відповідні закони і у розвинутих країнах Європи.

Безумовно, будь-яка свобода, в тому числі й свобода слова, створює можливості для зловживань. Тому кожна свобода має щоразу врівноважуватися відповідальністю. Згідно з європейською практикою регулювання діяльності ЗМІ, зловживання свободою слова, незалежно від ступеню його прояву, не повинно передбачати миттєвого застосування вищої міри покарання – анулювання ліцензії й закриття ЗМІ. В принципі, максимально жорсткий каральний засіб впливу на ЗМІ може бути застосовано у випадку, якщо відбуваються грубі й свідомі порушення, що призводять до суттєвих суспільних загроз і збитків – наприклад, ведуться заклики до повалення конституційного порядку, ліквідації незалежності, пропаганда війни і т.д. Вища міра покарання шляхом ліквідації медіа-інституції може застосовуватися й тоді, якщо вичерпується й виявляється безрезультативним арсенал превентивних і менш жорстких засобів адміністративного впливу, і не залишається нічого іншого, як ліквідувати цілу інформаційну інституцію, зупинивши її руйнівні дії.

Чинник соціальної відповідальності преси і журналіста постійно зростає у зв'язку з радикально оновлюваною в останні роки конфігурацією української дійсності та її політичної системи – перехід від президентсько-парламентської до парламентсько-президентської республіки. Мова сьогодні йде про три основні вектори означеної відповідальності:

- інформаційне забезпечення плюралізму суспільної думки;
- захист прав і свобод особистості в її протистоянні з бюрократією;
- підвищення ефективності державної влади на основі консолідації суспільства [4].

Політична відповідальність суб'єктів політики в Україні набула нового більш цивілізованого характеру (одним з таких суб'єктів є ЗМІ, і тому у даному контексті варто звернути на це увагу). Перш за все, це 1). обов'язкове здійснення такої діяльності, яка б забезпечувала задоволення інтересів всього народу і, зокрема, кожної окремої особистості. Порушення суб'єктом вимог інстанції політичної безвідповідальності розцінюється як політична відповідальність, яка викликає певні санкції (недовіра органам влади, політична апатія та інфантильність); 2). надання права відповідальній думці судити про діяльність суб'єкта політичного процесу. Оцінити діяльність такого суб'єкта і визначити конкретну міру відповідальності можна завжди шляхом співставлення реальної дійсності з конкретно-історичним ідеалом; 3). прийняття суб'єктом санкцій (інстанцій

відповідальності) за наслідки своєї діяльності.

Проблема відповідальності за зловживання свободою слова носить інтернаціональний характер. Вона більш-менш гостро стоїть у будь-якому вільному суспільстві. Навмисне чи ненавмисне порушення інтересів будь-якої людини через ЗМІ особливо небезпечне через масовий характер поширення інформації. Міжнародне співтовариство та окремі його члени в спеціальних законодавчих актах закріпили положення, які розширюють права ЗМІ на порушення інтересів інших членів суспільства. Критерій тут один – суспільна доцільність.

Саме через це критика посадовців може йти набагато далі, ніж критика приватної особи, і при цьому журналіст на Заході може не побоюватися правових утисків. Згідно ч. 2 ст. 19 Всезагальної декларації прав людини (1948 р.), при здійсненні своїх прав і свобод кожна людина може підлягати тільки таким обмеженням, котрі встановлені законом виключно з метою належного визнання і поваги прав і свобод інших людей.

Становлення інформаційного суспільства супроводжується розмиттям державних та міжконтинентальних комунікативних кордонів. Світ стає небайдужим до політичних процесів у різних країнах саме завдяки поліканальності знаходження інформації через телебачення, друковані та електронні ЗМІ [5, с. 215]. Але у той же час багаторазово зростає і відповідальність мас-медіа за вектор їх впливу на масову свідомість та політичні процеси у цілому.

Під ідеальною моделлю соціальної відповідальності ЗМІ розуміється така, що дає змогу поєднувати свободу преси з відповідальністю, із завданнями вираження спільних інтересів, інтеграції суспільства, цивілізованого вирішення конфліктів, які виникають, роз'яснення громадянам спільних цілей і сприяння формуванню спільних цінностей, представлення різних точок зору, відображення думок і позицій різних суспільних груп.

Таким чином, можна відзначити, що на сьогоднішній день, за чисельністю законів, які регулюють діяльність ЗМІ, Україна серед країн пострадянського простору посідає перше місце і це стосується не лише кількості, але і якості законодавства. Але, якщо порівняти умови функціонування ЗМІ в країнах Європейського Союзу, то ситуація бажає кращого. Проблеми в діяльності засобів масової інформації стосуються таких аспектів, як зменшення сфери державного впливу, і в той же час, застосовувати міри, аби не абсолютизувати вплив певних груп інтересів; роздержавлення ЗМІ; створення громадського телебачення, радіомовлення (і вирішення в цьому контексті вищерозглянутих проблемних моментів); забезпечення прозорості в діяльності ЗМІ; гарантування зі сторони держави законності розгляду судових справ, що стосується діяльності ЗМІ; поліпшення матеріальної бази ЗМІ (особливо це стосується державних ЗМІ).

Зі своєї сторони, засоби масової інформації повинні бути відповідальними у виконанні своїх основних функцій, і не ставати засобом для маніпулювання суспільної свідомості, що стає першим кроком для руйнації у сучасній державі елементів демократії, тому що говорити про певну модель демократії в Україні, як не прикро, ще не доводиться.

Отже, основна роль ЗМІ полягає в поширенні й пропаганді загальних колективних цілей і вимог, яким підкоряється функціонування політичної системи. В політичній системі ЗМІ здійснюють комунікацію на формальному, змістовному і процесуальному рівнях, але рольова специфіка ЗМІ виявляється скоріше в процесуальному вимірі – там, де відбуваються процеси боротьби за владу. Практично неможливо зрозуміти роль і місце ЗМІ в політичній системі поза системою владних відносин того або іншого суспільства. В структурі політичної системи, поряд з її головними елементами, такими як політичні відносини, політичні інститути, політичні норми, політична свідомість, важливе місце займають засоби масової інформації.

Виконуючи функцію встановлення зв'язку між владою та суспільством, ЗМІ своєю ефективною діяльністю забезпечують стабільний розвиток політичної системи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Яковлев Д. В. Політична взаємодія як комунікативний процес : медіатизація, демократизація, раціоналізація / Д. В. Яковлев. – Одеса: Астропринт, 2009. – 288 с.
2. Інформаційне законодавство: Збірник законодавчих актів: У 6-ти тт. / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка, І. С. Чижа. – Т. 5. Міжнародно-правові акти в інформаційній сфері. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005. – 328 с.
3. Підлуська І. Роль ЗМІ у «європеїзації» України: Завдання на вчора / Роль ЗМІ у сприянні європейської інтеграції / За ред. І. Підлуська, В. Зам'ятін / І. Підлуська [Електронний ресурс]. –

© Чернега Т. М.

- Режим доступу: <http://old.europehxi.kiev.ua/ukrainian/book/001/001.html>
4. Шкляр В.І. Формування моделі «влада – преса – суспільство» // Наукові записки інституту журналістики. – Т. 17 / В. І. Шкляр [Електроний ресурс]. – Режим доступу до журн.: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=book.index&boo=17>
  5. Ірха К. О. Діяльність політичної опозиції як чинник впливу на мас-медійний портрет України / К. О. Ірха // Політологічні записки: Зб. наукових праць. Вип. 2 (6). – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2012. – С. 214-224.

Чернега Т. М., кандидат філософських наук, викладач кафедри філософії, історії і політології ОДАУ.

УДК: 140.8: 001.8

ДО ПИТАННЯ ПРО РОЗГЛЯД АКСІОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ БІОФІЛОСОФІЇ В КОНТЕКСТІ ВИКЛАДАННЯ МАГІСТРАМ ДИСЦИПЛІНИ «ФІЛОСОФСЬКІ ПРОБЛЕМИ БІОЛОГІЇ»

Мета роботи: проаналізувати особливості сучасного виходу біології і філософії на більш загальний світоглядний рівень осягнення феномену життя як найбільш значного факту буття планетарного цілого, а також існування людини.

Ключові слова: біофілософія, біоетика, гілозоїзм, пантеїзм, механіцизм, віталізм, гносеологія, антропоцентризм, макроеволюція, коеволуція, методологія, аксіологія, екологічна етика, біосфера, онтологія, праксеологія, індетермінізм, філософія природи.

К ВОПРОСУ О РАССМОТРЕНИИ АКСИОЛОГИЧЕСКИХ АСПЕКТОВ БИОФИЛОСОФИИ В КОНТЕКСТЕ ПРЕПОДАВАНИЯ МАГИСТРАМ ДИСЦИПЛИНЫ «ФИЛОСОФСКИЕ ПРОБЛЕМЫ БИОЛОГИИ»

Цель работы: проанализировать особенности современного выхода биологии и философии на более общий мировоззренческий уровень осмысления феномена жизни как наиболее значимого фактора бытия планетарного целого, а также существования человека.

Ключевые слова: биофилософия, биоэтика, гиолозоизм, пантеизм, механицизм, витализм, гносеология, антропоцентризм, макроэволюция, коэволюция, методология, аксиология, экологическая этика, биосфера, онтология, праксеология, индетерминизм, философия природы.

TO THE QUESTION ABOUT REVIEW AXIOLOGICAL ASPECT BIOPHILOSOPHY IN THE CONTEXT OF MAGISTR TEACHING DISCIPLINE "PHILOSOPHICAL PROBLEMS OF BIOLOGY"

The purpose of the work: There is a need to state biology and philosophy at higher level of world outlook including life phenomen which is in the base of being as the whole unit and people existence in it.

Keywords: biophilosophy, bioetyka, hylozoism, pantheism, mehanitsyzm, vitalizm, gnoseology, anthropocentrism, macroevolution, coevolution, methodology, aksiology, environmental ethics, biosphere, ontology, praxeology, indeterminism, natural philosophy.

Актуальність біофілософських досліджень обумовлюється як розвитком та інтеграцією наук у постнекласичний період їх розвитку, так і особливостями постановки та вирішення епістемологічних, метафізичних та етичних питань в галузі біологічних та біомедицинських наук. Необхідність усвідомлення студентами-магістрами значущості сучасних досліджень у галузі біофілософії обумовлюється передусім саме тією обставиною, що головною метою біофілософії є створення цілісного образу біології. Поступовий відхід науковців ХХІ століття від антропоцентристської парадигми мислення, визнання наявності глобальних проблем, до яких призвели, зокрема, техноцентристські світоглядні орієнтири, необхідність збереження життя у всіх його проявах,